

הדילמה של ארדואן: מדוע טורקיה נמנעת מלתקוף את איראן?

written by אלי קלוטשטיין | 19.03.2026

טורקיה הותקפה בידי טילים איראניים שלוש פעמים מאז תחילת המערכה הנוכחית. בכל שלוש הפעמים הטילים יורטו, אך אנקרה בחרה לא להגיב לאיראנים באמצעים צבאיים אלא לדבוק בחזית הדיפלומטית ולהבהיר את מחאתה בפני טהרן [1] אך בלי לתקוף אותה בחזרה. יתרה מכך, שר החוץ הטורקי הקאן פידאן הדגיש בצורה מאוד ברורה גם לאחר ההסלמה הזאת [2] ואפילו "אחרי שביצעו פרובוקציות כלפינו", כדבריו [3] כי העדיפות העליונה של אנקרה היא להישאר מחוץ למלחמה ולא להתערב בה.

על אף ההכחות מצידה של איראן והטענות שהיא לא שיגרה טילים לעבר טורקיה, גם לפידאן ברור שהיא משקרת. הוא ציין כי "המידע הקיים מורה שהטילים שוגרו מאיראן", וזו רק דרך עקיפה של דיפלומט לומר שמדובר בתירוץ עלוב למדי. אם היה צורך בהוכחות נוספות, הרי שהאמריקנים פרסמו קודם לרי התראה לדיפלומטים שלהם בטורקיה ודחקו בהם להתפנות, מה שמרמז על כך שהמודיעין העלה כי יש כוונה ברורה של האיראנים לשגר לשם טילים.

מדוע טורקיה אינה מגיבה? לפני הכול, צריך להדגיש שבניגוד למדינות המפרץ, ואפילו צרפת או בריטניה, טורקיה לא באמת ספגה נזק אמיתי עד כה. הפגיעה היא בכבוד, במוניטין ובריבונות שלה, אך הטילים יורטו ללא נפגעים. מנגד, טורקיה נחשבת מדינה עוצמתית הרבה יותר מהמפרציות בממד הצבאי, והיעדר התגובה שלה לא מקרין זאת [4] ואף מוריד מההרתעה שלה.

בינתיים הטורקים מסתפקים רק בצעדים הגנתיים. הם מעבים את הכוחות שלהם בגבול איראן ומונעים מעבר לשטחם, מנסים למצוא פתרונות עוקפים לייבוא נפט, ואף הוסיפו מערכי הגנות אוויריות שיסייעו להפיל טילים בליסטיים שמשוגרים לעברם. את המתקפות הם משאירים לאחרים.

אפשר לציין כמה גורמים שבגללם החליט רג'פ טאיפ ארדואן לנהוג כך. ברור שלא הוא בחר במלחמה הזאת, והיה אולי מעדיף להימנע ממנה. בגלל ההסלמה הוא נקלע למצב לא אופטימלי מבחינתו, ובחירתו משקפת את הניסיון לפסוע בדרך שתסב לו כמה שפחות נזק.

מפגן של דו-פרצופיות

מה מדאיג את הטורקים ביחס למלחמה, ובפרט בעניין מעורבות אפשרית שלהם בה? הדאגות של אנקרה מתחלקות לכמה סוגים. הראשון מביניהם הוא הסוגיה הכלכלית. הממשלה הטורקית מנסה לייצב את המשק אחרי שנים של אינפלציה ומדדים שליליים, ומאזנת אותו במצב שברירי ופגיע. עלייה אפשרית של מחירי הנפט, למשל, תפגע בה מאוד, שכן היא תלויה בייבוא של מוצרי

שר האוצר הטורקי אמר כי ניתן יהיה לנהל את ההשפעות הפיננסיות של המלחמה אם תימשך מעט זמן, אך לדבריו אם היא תתארך ² יהיו לכך השלכות קשות בנוגע לגירעון השוטף ולאינפלציה. התחזית הזאת כמובן נוגעת רק למצב שבו טורקיה איננה חלק מהמלחמה עצמה. אם היא תיאלץ להתערב בה, ההוצאות יגדלו מאוד, אפילו אם מדובר באירוע חד-פעמי. הוא יפגע בתחזיות השוק, יגרור עלויות שכרוכות במתקפה עצמה ועוד. מדינה כמו טורקיה, שמעוניינת ביציבות כלכלית, לא צריכה להיכנס להרפתקה צבאית כזו.

יתרה מכך, פתיחת חזית מול האיראנים עשויה להסלים ולהיגרר למערכה רחבה יותר, שתחייב את הטורקים להפנות לשם משאבים אחרים שנחוצים לה במקומות שונים ³ כמו למשל האמצעים שהיא משקיעה בהגנה על קפריסין הטורקית, ביצור מעמדה באפריקה, העמקת האחיזה שלה בסוריה ועוד.

חשש עיקרי אחר של הטורקים נוגע ליציבות האזורית. מראש אנקרה פחדה שהמלחמה תיצור טלטלה במזרח התיכון, ובפרט דאגה מפני זרם אפשרי של פליטים מכיוון איראן לשטחה. שתי המדינות חולקות גבול שאורכו יותר מ-500 קילומטרים, והטורקים למודי ניסיון רע משטף הפליטים שהציף את ארצם במהלך שנות מלחמת האזרחים הסורית. מעורבות אפשרית שלהם במלחמה עשויה להעמיק את החשש הזה, ועלולה אף ליצור מצוקה באזור הגבול ⁴ ותושבים איראנים רבים שמתגוררים שם אולי ינסו לחצות לשטחה.

לא פלא, אם כן, שהטורקים כבר נקטו צעדים בשטח כדי למנוע תסריט כזה. הם כאמור הציבו יחידות נוספות בגבול, מנעו את המעבר של איראנים בגבולות היבשתיים לשטחם ועוד. אותה מדינה שמותחת ביקורת על "הכלא העזתי", דואגת לחתום בכוח רב את הגבול עם איראן ולא לאפשר לפליטים שם לקבל מחסה הומניטרי במפגן צרוף של דו-פרצופיות. וכל זה, עוד לפני שעוסקים בדיווחים טרם המלחמה, שבהם נטען כי היא שוקלת ברצינות להכניס כוחות לתוך איראן במקרה הצורך, וליצור אזור חיץ שימנע מהתושבים להתקרב לגבול הטורקי.

בפרט, הטורקים חוששים מהעמדה של המיעוט הכורדי. כידוע, מיעוט זה שוכן בארבע מדינות באזור ⁵ עיראק, איראן, טורקיה וסוריה. מלחמה עם איראן עשויה להצית מחדש את האלימות הכורדית גם בטורקיה עצמה, אחרי שבחודשים האחרונים היא החלה מהלך של פיוס אפילו עם ארגון PKK. חמור מכך, האפשרות של נפילת המשטר באיראן מבעיתה את ארדואן, שפחד כי היא עשויה להוות מודל להשראתה למתנגדיו בתוך ארצו. בשנים האחרונות הוא מדכא באכזריות את האופוזיציה ורודף אותה, ואם המשטר האיראני ייפול ⁶ ייתכן שיהיו מי שירצו לנסות לחקות את המצב הזה גם באנקרה.

אבל יש עוד סיבות שבגללן אנקרה נמנעת מהמלחמה. בסיס התמיכה הטורקי הפנימי אינו נשען על מלחמה במוסלמים אחרים, גם אם הם שיעים, וקל יותר לארדואן להסית את ההמונים נגד

גורמים כגון ישראל. כמו כן, נוח לו הרבה יותר להיכנס לעמדת המתווכת, שבה יכול לשמש כפה ואוזן לשני הצדדים במלחמה.

איראן נתפסת בקרב שכבות רבות של האוכלוסייה הטורקית כמישהי קרובה יותר מהאמריקנים או הישראלים, לא כאיום אלא כמטרד אזורי שיש לטפל בהשלכות מעשיו. מכיוון שארדואן צפוי להתמודד בשנתיים הקרובות בבחירות לנשיאות, ובזמן שהתחרות האופוזיציונית גוברת, הוא לא ירצה לשבור את הקו המדיני המסורתי שלו ולהסתכן בעוינות ציבורית. לכן לא פלא שגם במהלך המלחמה הוא דווקא ממשיך במה שנראה כמו מסע הסתה ושנאה אישי נגד ישראל, ללא הפסקה. מתקפה על איראן בינתיים לא על הפרק.

תחרות על ההגמוניה באזור

גם שיקולים אחרים עומדים בבסיס ההימנעות הטורקית, ואחד הגדולים שבהם הוא המאבק על הבכורה במזרח התיכון. יש לאנקרה אינטרס לשמר את המאבק בין ישראל לאיראן ולדאוג שייוותרו עסוקות אחת בשנייה. כך נוצר איזון ביניהן, שמאפשר דווקא לטורקים להתעצם ללא חשש. עם זאת, נראה שבמקרה הזה הסוסים כבר ברחו מהאורווה, כמאמר הפתגם. סביר מאוד להניח שאיראן לא תשוב עוד להיות כשהייתה בתום העימות הזה, אפילו אם המשטר ישרוד. במצב כזה, ישראל תהיה חופשית להפנות את תשומת הלב שלה למאבק האזורי באנקרה, אך גם לרכז משאבים בהגברת הנוכחות שלה בסוריה, למשל.

כמו כן, ניצחון על איראן, ובמיוחד אם ישראל אחראית לכך במידה רבה, יעלה את קרנה ואת המוניטין שלה. מדינות באזור כגון קפריסין או יוון בוודאי ישאבו מכך עידוד, וייטו לסמוך עוד על צה"ל במידה ויתגלע עימות מול הטורקים. בקיצור, לאנקרה יש רק מה להפסיד בתחרות מול ישראל מהאופן שבו בינתיים מתנהלת המערכה.

זה נכון אפילו במובן המסחרי: במלחמה שמעוצבת הרבה מאוד באמצעות תקיפות של כטב"מים, טורקיה [1] אחד הכוחות המובילים בעולם בתחום זה [2] נותרת בחוץ. מטוסים אוטונומיים מתוצרת ארה"ב וישראל מבצעים נפלאות באיראן, בעוד שהמטוסים הלא מאוישים שייצרה טהרן מחוללים שמות בכל האזור. באותו זמן, דווקא גאוותה של טורקיה לא צוברת ניסיון בשדה הקרב, ובשווקים העולמיים קרנה עשוי לרדת.

אך הדילמה של ארדואן ממילא מורכבת יותר, שכן אולי הוא יצליח דווקא לגרוף רווחים אם יחליט להתערב במלחמה: הרי אם המשטר בטהרן ישרוד במצב מעורער או שתפרוץ מלחמת אזרחים באיראן, זה גם יכול להזיק לטורקיה. ריק הנהגתי באיראן השכנה הוא מצב מועד לפורענות, ויכול להיות שאם תרגיש כי ממילא הכף מוטה [3] עדיף לה להיכנס בעובי הקורה וליהנות מכך. היא לא תירצה להידמות ליתר מדינות נאט"ו או המפרץ, שרק עמדו בצד ולא עשו כמעט דבר נגד האיראנים, ובתגובה ספגו את חרון האף האמריקני.

הדברים נכונים במיוחד על רקע התפיסה של הקשרים המעולים של הנשיא דונלד טראמפ עם

ארדואן. לא רק שראש הממשלה בנימין נתניהו עשוי להאפיל עליו אם יתמיד בעמדתו הנייטרלית, אלא שהוא ייזכר כמי שברגע האמת לא ניצב לצד ארה"ב והעדיף לשבת בפינה ולצפות בהתרחשויות.

מנגד, נפילת איראן תחדד עוד יותר את ההגמוניה הטורקית בעולם המוסלמי ובמאבק בין שיעים לסונים, במיוחד על רקע החולשות שמגלות מצרים וערב הסעודית בעת הזאת. באזור זה של המזרח התיכון תהיה לה מעט מאוד תחרות, והיא תוכל ליהנות מכך.

בשורה התחתונה, רבים מהמניעים הטורקיים בעניין איראן יובילו אותה בסופו של יום להמשיך לנוע בווקטור שבו היא התקדמה בשנים האחרונות: התנגשות עם ישראל. האמריקנים לא הצליחו לפשר בין הצדדים, וכך גם גורמים אחרים כמו אזרבייג'ן, וייתכן שהמצב הזה בלתי נמנע.

בירושלים צריכים כמובן להמשיך להתרכז במשימה החשובה של נטרול האיום האיראני, אך במקביל להתמקדות במצרי הורמוז צריך גם לשמור על עין פתוחה על מצרי הבוספורוס. אין ריק במזרח התיכון, ונפילתה של איראן תביא להתגברות העוצמה הטורקית. אנקרה תנסה לנצל כל תסריט אפשרי לטובתה, ועלינו לסכל זאת במיטב יכולתנו.

ישראל צריכה להתכונן גם ליום שאחרי, להיערך נגד איום טורקי אפשרי, אך גם לא לקדם את המאבק באנקרה באופן פעיל. יש לנו עניין להימנע ככל האפשר מחיכוך עם ארדואן, לפחות עד גבול מסוים. פגיעה באינטרסים הביטחוניים שלנו, למשל, צריכה להדליק לנו נורות אזהרה ולהתריע שיום העימות עם הטורקים הולך ומתקרב.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 19 במרץ, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.